

**TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HOÁ HÀ NỘI
KHOA VĂN HOÁ DÂN TỘC THIỂU SỐ**

**TẬP QUÁN XÂY DỰNG NHÀ CỬA TRUYỀN THỐNG
CỦA NGƯỜI GIÁY Ở LÀNG MƯỚNG VÀ, XÃ TẢ
VAN, HUYỆN SAPA, TỈNH LÀO CAI**

**KHOÁ LUẬN TỐT NGHIỆP CỬ NHÂN VĂN HOÁ
CHUYÊN NGÀNH VĂN HOÁ DÂN TỘC THIỂU SỐ
MÃ SỐ : 608**

Sinh viên thực hiện : SẦN THỊ HỒNG VÂN, VHDT 10B

Hướng dẫn khoa học: TS. NGUYỄN NGỌC THANH

HÀ NỘI – 2008

LỜI CẢM ƠN

Để hoàn thành bài viết, ngoài sự cố gắng, nỗ lực của bản thân, người viết đã được sự quan tâm, giúp đỡ của các thầy cô giáo trong khoa quản lý Văn hoá Dân tộc Thiếu số. Đặc biệt, người viết xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc đối với Tiến sĩ *Nguyễn Ngọc Thanh* – Viện phó Viện Dân tộc học, thuộc Viện Khoa học Xã hội Việt Nam đã trực tiếp tận tình hướng dẫn trong quá trình viết và hoàn chỉnh bài khoá luận.

Đồng thời, người viết cũng xin gửi lời cảm ơn đến bà con làng Mướng Và, xã Tả Van, huyện Sa Pa, tỉnh Lào Cai đã nhiệt tình cung cấp tư liệu và những thông tin quý báu.

Do thời gian, điều kiện tìm hiểu tài liệu chưa nhiều nên bài khoá luận không tránh khỏi nhiều sai sót. Người viết rất mong nhận được nhiều ý kiến đóng góp của các thầy cô giáo và các bạn để bài khoá luận được đầy đủ và hoàn chỉnh hơn.

Xin trân trọng cảm ơn!

Sinh viên

Sần Thị Hồng Vân

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài	1
2. Lịch sử nghiên cứu	2
3. Mục đích nghiên cứu	3
4. Nguồn tư liệu	3
5. Đối tượng, phạm vi nghiên cứu	3
6. Phương pháp nghiên cứu	4
7. Bố cục của đề tài	4
CHƯƠNG 1. KHÁI QUÁT VỀ THIÊN NHIÊN VÀ CON NGƯỜI	
1.1. Điều kiện tự nhiên	5
<i>1.1.1. Vị trí địa lý</i>	<i>5</i>
<i>1.1.2. Đặc điểm tự nhiên</i>	<i>5</i>
1.2. Tên gọi, dân cư, dân số	6
<i>1.2.1. Tên gọi</i>	<i>6</i>
<i>1.2.2. Dân cư, dân số</i>	<i>8</i>
1.3. Đặc điểm kinh tế, văn hoá, xã hội	8
<i>1.3.1. Đặc điểm kinh tế</i>	<i>8</i>
<i>1.3.2. Đặc điểm văn hoá</i>	<i>10</i>
<i>1.3.3. Đặc điểm xã hội</i>	<i>14</i>
CHƯƠNG 2. TẬP QUÁN XÂY DỰNG NHÀ CỬA TRUYỀN THỐNG	
2.1. Quan niệm về ngôi nhà, nơi ở	16
<i>2.1.1. Quan niệm về ngôi nhà</i>	<i>16</i>
<i>2.1.2. Quan niệm về nơi ở</i>	<i>17</i>
2.2. Phân loại nhà	19

2.2.1. Nhà cây ngoàm (Rán máy ngám)	20
2.2.2. Nhà nếp chuông trâu (Rán chả còng vái)	20
2.2.3. Nhà một lớp chõ (Rán lạp ray tọc)	20
2.2.4. Nhà hai lớp chõ (Rán srong lạp ray)	22
2.2.5. Nhà ba lớp chõ (Rán sram lạp ray)	22
2.3. Quy trình xây dựng nhà cửa	25
2.3.1. Công việc chuẩn bị	25
2.4. Chọn ngày, chọn chõ, chọn địa điểm	26
2.4.1. Chọn gỗ	26
2.4.2. Chọn ngày	27
2.4.3. Chọn hướng nhà, địa điểm	29
2.5. Quy trình dựng nhà.....	31
2.5.1. Chọn giờ, ngày, tháng, năm dựng nhà	31
CHƯƠNG 3. ẢNH HƯỞNG CỦA TẬP QUÁN XÂY DỰNG NHÀ CỦA	
TRUYỀN THỐNG TỚI QUY HOẠCH LÀNG VĂN HOÁ DU LỊCH	
HIỆN NAY	
3.1. Thực trạng nhà cửa hiện nay	46
3.1.1. Quy hoạch nơi ở cổ truyền.....	46
3.1.2. Sự biến đổi nhà ở hiện nay	47
3.2. Phát huy những yếu tố tích cực của tập quán xây dựng nhà	
của truyền thống để xây dựng làng văn hoá du lịch.	48
3.3. Kiến nghị	51
KẾT LUẬN.....	53
TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	55
PHỤ LỤC	57

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Việt Nam có 54 dân tộc anh em cùng sinh sống, mỗi một dân tộc lại có một tập quán, phong tục riêng. Những phong tục tập quán này đã góp phần làm phong phú thêm kho tàng văn hóa của các dân tộc ở nước ta. Hiện nay đất nước ta đã gia nhập WTO giao lưu với thế giới hầu hết trên tất cả mọi lĩnh vực kinh tế, văn hoá... Chính nhờ sự giao lưu này mà nền kinh tế của nước ta ngày càng phát triển, nền văn hóa cũng nhờ thế mà thêm phong phú, đa dạng. Tuy nhiên, khi đất nước hội nhập, nền kinh tế phát triển mạnh thì mặt trái của nó cũng nảy sinh chẳng hạn như gìn giữ những phong tục, tập quán truyền thống ngày càng khó khăn hơn, ít người quan tâm để ý đến hơn, đây là một điều đáng lo ngại. Muốn một đất nước vừa phát triển kinh tế vừa phát huy bản sắc dân tộc thì cần phải làm tốt công tác lưu truyền, bảo tồn vốn văn hoá truyền thống của các tộc người này. Bởi mỗi một tộc người đều có một phong tục tập quán riêng, biểu hiện trong hoạt động kinh tế và đời sống văn hoá tộc người. Tuy nhiên, do quá trình hội nhập quốc tế đã làm cho những nét văn hoá đặc trưng, những phong tục tập quán không còn theo truyền thống mà cải biên đi nhiều. Bên cạnh đó, những người già còn nhớ phong tục tập quán của dân tộc ngày càng ít đi, trong khi đó lớp trẻ ngày nay lại thờ ơ với truyền thống dân tộc mình. Chính vì vậy, nghiên cứu duy trì bảo tồn, phát huy văn hoá dân tộc là công việc cấp thiết cần phải làm ngay.

Xã Tả Van, huyện Sa Pa, tỉnh Lào Cai là một xã ở vùng núi cao vùng Tây Bắc, đời sống nhân dân còn gặp nhiều khó khăn. Trong công cuộc hội nhập hiện nay, Đảng và Nhà nước đang có chính sách

nhằm bảo tồn và phát huy những nét phong tục, tập quán của các dân tộc để nó không bị mai một theo thời gian.

Như đã nói ở trên những phong tục, tập quán luôn thể hiện những nét đặc trưng về đời sống sinh hoạt của cư dân. Với mong muốn giới thiệu một nét văn hoá của người Giáy, tôi đã chọn đề tài khóa luận: *Tập quán xây dựng nhà cửa truyền thống của người Giáy ở làng Mương Và, xã Tá Van, huyện Sa Pa, tỉnh Lào Cai*. Khóa luận này, bước đầu góp phần nhỏ nhoi vào kho tàng phong tục, tập quán của người Giáy

2. Lịch sử nghiên cứu

Trước cách mạng Tháng Tám (1945) tài liệu đề cập đến người Giáy có thể tìm thấy trong các tác phẩm: *Tìm hiểu đồng bào miền núi Việt Nam* của Bùi Đình. Tuy nhiên, trong công trình này, những vấn đề liên quan đến nhà ở của người Giáy mới chỉ đề cập đến rất sơ lược.

Từ sau cách mạng Tháng Tám (1945) để phục vụ cho việc thực hiện các chủ trương chính sách của Đảng và Nhà nước đã xuất hiện nhiều công trình nghiên cứu về người Giáy thuộc các lĩnh vực: Dân tộc học, Văn hóa dân gian, Văn học của Nguyễn Khắc Tụng, Sần Cháng, Lò Ngân Sủn, Nông Trung, Chu Thái Sơn lần lượt công bố trên Tạp chí Dân tộc học, Văn hóa dân gian hoặc in thành sách.

Trong số các tác giả này, đáng chú ý là cuốn: *Nhà cửa các dân tộc Việt Nam* (tập 1), Hội sử học, xuất bản năm 1994. Trong đó, tác giả đã trình bày những nét cơ bản về nhà ở của người Giáy, chủ yếu là những yếu tố kỹ thuật và cũng mới dừng lại nhà ở mức khái quát, tác giả chưa đề cập đến các nghi lễ làm nhà ở tộc người này. Nếu căn cứ vào đó sẽ không thấy được những nét riêng trong phong tục, tập quán làm nhà ở của người Giáy ở từng làng, từng xã mà người Giáy cư

trú. Có thể nói, với người Giáy ở mỗi làng bên cạnh những nét văn hoá chung còn có những nét văn hoá riêng.

Cũng bởi vậy khoá luận của tôi chỉ tập trung nghiên cứu ở một làng với mong muốn giới thiệu những nét riêng, độc đáo trong tập quán xây dựng nhà ở của người Giáy.

3. Mục đích nghiên cứu

- Mô tả tập quán xây dựng nhà cửa truyền thống của người Giáy ở làng Mương Và, xã Tả Van, huyện Sa Pa, tỉnh Lào Cai.

- Trên cơ sở nghiên cứu, đề xuất một số giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả của công cuộc xây dựng nếp sống văn hóa mới tới các cơ quan chức năng để có phương hướng, chính sách hỗ trợ kinh phí cho việc xây dựng làng văn hóa.

- Khóa luận góp phần quy hoạch làng du lịch, đề xuất xây dựng nhà truyền thống của người Giáy phục vụ cho phát triển du lịch.

4. Nguồn tư liệu

Trong quá trình thực hiện đề tài khoá luận, tôi đã tham khảo nhiều nguồn tư liệu liên quan đến văn hoá vật chất của người Giáy cũng như bài viết về văn hoá vật chất ở các dân tộc khác. Đây là nguồn tài liệu quý giá giúp tôi có cái nhìn toàn diện về tộc người mà mình nghiên cứu.

Tuy nhiên, nguồn tài liệu chính để hoàn thành khoá luận vẫn là các tài liệu điền dã Dân tộc học mà bản thân tôi đã thu thập được trong những tháng đi thực tế tại làng Mương Và, xã Tả Van, huyện Sa Pa.

5. Đối tượng, phạm vi nghiên cứu

- *Đối tượng*: Tập quán xây dựng nhà cửa truyền thống của người Giáy ở làng Mương Và, xã Tả Van, huyện Sa Pa, tỉnh Lào Cai.

- *Phạm vi nghiên cứu:* Nghiên cứu này mô tả tập quán xây dựng nhà ở của người Giáy làng Mướng Và, xã Tả Van, huyện Sa Pa, tỉnh Lào Cai, từ truyền thống đến hiện đại.

6. Phương pháp nghiên cứu

Đề tài sử dụng phương pháp điền dã dân tộc học trong đó có sử dụng các hình thức : quan sát, ghi chép, ghi âm, phỏng vấn trực tiếp các hộ gia đình. Hầu hết các tư liệu được trình bày trong khoá luận là tư liệu thực địa tại làng Mướng Và.

7. Bố cục của đề tài

Ngoài phần Mở đầu, Kết luận khóa luận gồm ba chương:

Chương 1: Khái quát về thiên nhiên và con người

Chương 2: Tập quán xây dựng nhà cửa truyền thống

Chương 3: Ảnh hưởng của tập quán xây dựng nhà cửa truyền thống tới vấn đề quy hoạch làng văn hoá du lịch hiện nay.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

Tài liệu tham khảo:

1. Báo cáo tổng kết công tác 6 tháng đầu năm 2007 của UBND xã Tả Van và một số bài trên internet về vấn đề du lịch và quy hoạch nơi ở.
2. Sân Cháng. *Một số phong tục tập quán dân tộc Giáy Lào Cai*, Nhà xuất bản Văn hoá Dân tộc, Hà Nội, 2003.
3. Sân Cháng. *Dân ca trong đám cưới và trong tiệc rượu người Giáy*. Nhà xuất bản Văn hoá Dân tộc, Hà Nội, 2001.
4. Sân Cháng. *Gia đình người Giáy ở Lào Cai*. Tạp chí Dân tộc học số 1, năm 1998.
5. Sân Cháng. *Làng dân tộc Giáy*. Tạp chí Dân tộc học số 1, năm 1997.
6. Sân Cháng. *Cách đặt tên gọi và cúng gọi hồn của người Giáy Lào Cai*. Tạp chí Dân tộc học, số 1, năm 2000.
7. Trần Tất Chung. *Văn hoá vật chất người Khơ mú ở Việt Nam*. Nhà xuất bản Văn hoá Dân tộc, Hà Nội, 2005.
8. Phạm Quang Hoan, Hùng Đình Quý. *Văn hoá truyền thống người Dao ở Hà Giang*. Nhà xuất bản Văn hoá Dân tộc, Hà Nội, 1999.
9. Nguyễn Chí Huyền (chủ biên), Hoàng Hoa Toàn, Lương Văn Bảo. *Nguồn gốc lịch sử tộc người vùng biên giới phía Bắc Việt Nam*.

10. Hoàng Lương . *Văn hoá các dân tộc Tây Bắc Việt Nam*, Trường Đại học Văn hóa Hà Nội, 2005.
11. Hoàng Minh Lợi. *Một số phong tục tập quán liên quan đến nhà cửa của người Tày – Nùng*. DTH,H, 1992.
12. Ngô Đức Thịnh, Chu Thái Sơn. *Một số vấn đề nghiên cứu về nhà ở của các dân tộc*. DTH, H, 1992
13. Lò Ngân Sủn, Sần Cháng. *Tục ngữ Giáy*. Nhà xuất bản Văn hoá Dân tộc, Hà Nội 1994.
14. Y Soi. *Sổ tay điền dã: Một giai thoại về tộc danh Giáy*. DTH,H, 1992.
15. Nông Trung. *Mỗi ngày ta thương yêu nhau hơn ngày trước*. Nhà xuất bản Văn hoá Dân tộc, Hà Nội 1994.
16. Nguyễn Khắc Tụng. *Tập quán cư trú và nhà ở của các dân tộc thiểu số Việt Nam*,.DTH,H,2002
17. Nguyễn Khắc Tụng. *Nhà cửa các dân tộc Việt Nam, tập 1*. Hội Sử học Việt Nam, Hà Nội 1994.
18. Viện Dân tộc học. *Các dân tộc ít người ở Việt Nam (các tỉnh phía Bắc)*, Nhà xuất bản Khoa học xã hội, Hà Nội 1978.

Danh sách người cung cấp tư liệu:

- Sần Cháng - Cán bộ nghỉ hưu
- Lục Văn Sắt- Thầy cúng
- Triệu Xuân Phà - Chủ tịch UBND xã Tả Van.
- Sỳ Văn Cang – Cán bộ UBND xã Tả Van
- Sần Văn Lý – Thợ mộc
- Vàng Văn Dầu – Thợ mộc